

Huvudmannen för Forsviks friskola
fam.angel@carlsborg.net

Rektorn vid Forsviks friskola
rektor@forsviksfriskola.nu

Beslut för förskoleklass grundskola och fritidshem

efter tillsyn i Forsviks friskola
i Karlsborg

Tillsyn i Forsviks friskola

Skolinspektionen genomför tillsyn i Karlsborg under 2014. Tillsynen omfattar alla skolor, både de kommunala och den som drivs av enskild huvudman. Forsviks friskola besöktes av Skolinspektionen den 8 och den 9 april 2014.

Fakta om skolenheten

Forsviks Friskola är en fristående skola i Forsvik, ett samhälle som ligger cirka en mil norr om Karlsborg. Huvudman för skolenheten är Forsviks Friskolas ideella förening med organisationsnummer 865501-0661. Verksamheten vid skolenheten omfattar läsåret 2013/2014 förskoleklass och årskurserna 1–6. Huvudmannen bedriver också fritidshemsverksamhet för skolenhetens elever, samt en förskola. Förskoleverksamheten omfattas inte av denna tillsyn. Skolenheten hade vid inspektionsbesöket ca 100 elever i förskoleklass och grundskola, samt ca 80 elever inskrivna i fritidshemsverksamheten. De flesta elever är folkbokförda i Karlsborgs kommun, men en del bor i angränsande kommuner. Skolenhetens elever erbjuds skolskjuts i skolenhetens egna bussar och de har eget kök där elevernas mat lagas.

Av skolenhetens egen sammanställning framgår att samtliga elever i årkurs 3 nådde kunskapskraven i de naturorienterande ämnena och i de samhällsorienterande ämnena. På de nationella proven i årkurs 3 i matematik och svenska nådde samtliga elever kravnivån, med något undantag på tre av åtta delprov i svenska. Av Skolverkets statistik för läsåret 2012/2013 framgår att samtliga elever i årkurs 6 erhöll lägst betyget E i alla ämnen. Samtliga elever i årkurs 6 nådde kravnivån på de nationella proven i samtliga delmoment i svenska, matematik, engelska, fysik och samhällskunskap.

Helhetsbedömning

Forsviks friskola är en liten skolenhet med ett relativt stabilt elevunderlag och med en i huvudsak väl fungerande verksamhet. Eleverna når goda resultat i den meningen att nästan alla elever når kunskapskraven i alla ämnen. Samtidigt bör skolenheten fokusera tydligare på att alla elever ska kunna nå så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Det systematiska kvalitetsarbetet på skolenheten måste förbättras så att resultatuppföljning ingår som en del i skolenhetens underlag för utvecklingen av undervisningens innehåll, metoder och arbetssätt i syfte att ytterligare förbättra elevernas resultat. Huvudmannen och rektorn behöver ta ansvar för att så sker.

Eleverna har regelbundet tillgång till skolsköterska och skolläkare. Däremot saknas specialpedagogisk kompetens och kurator för det löpande arbetet, och för det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Elevhälsan medverkar heller inte i utredningar om elevers behov av särskilt stöd som det är avsett. Elevhälsans verksamhet ska utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger enligt 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) huvudmannen för Huvudmannen för Forsviks friskola att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 19 september 2014 redovisas för Skolinspektionen.

Särskilt stöd

Bedömning

Huvudmannen måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Samråd ska ske med elevhälsan vid utredningen, om det inte är uppenbart obehövt.
- Rektorn ska fatta beslut om att inte upprätta åtgärdsprogram.
- Det ska framgå av åtgärdsprogrammen hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Motivering

Av skollagen framgår att om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. I skollagen anges också att elevhälsan ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Vidare framgår av skollagen att åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2013:8) med kommentarer om arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd framgår att själva uppdraget att göra en utredning kan rektorn antingen delegera till någon i personalen på skolenheten, eller så kan rektorn själv utföra denna. Under utredningen ska samråd ske med personal från elevhälsan, om det inte är uppenbart att det inte behövs. Elevhälsan ska bidra till skapandet av miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Personal med specialpedagogisk kompetens, till exempel specialpedagog eller speciallärare, har med sin särskilda kompetens i de flesta fall en central roll i arbetet med utredningen. För att skapa en tydlig ansvarsfördelning, och garantera att stödinsatserna sätts in, följs upp och utvärderas är det viktigt att det framgår av åtgärdsprogrammet vem eller vilka som är ansvariga för att genomföra olika insatser samt vilken befattning dessa personer har. I de fall som utredningen visar att eleven inte är i behov av särskilt stöd utan att behovet av stöd kan tillgodoses inom ramen för det dagliga arbetet och genom insatser i den individuella utvecklingsplanen utarbetas inget åtgärdsprogram. Ett beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram ska dokumenteras skriftligt.

Enligt Skolinspektionen får inte en huvudman eller rektor utarbeta rutiner som motverkar elevhälsans uppdrag att vara delaktig i utredningen av särskilt stöd. Elevhälsan ska vara en resurs i samband med utredning av elevers behov av särskilt stöd och det måste alltid göras en individuell bedömning om det är uppenbart obehövligt att samråda med elevhälsan. Elevhälsans kompetenser måste således finnas tillgängliga i inledningsskedet av utredningen av elevens behov av särskilt stöd.

Av tillsynen framgår att elevhälsan normalt inte medverkar i utredning av elevers behov av särskilt stöd. I intervjuer med rektorn och lärare framgår att skolenheten har fungerande rutiner för hur lärare ska anmäla till rektorn när en elev riskerar att inte nå kunskapskraven. Detta åtföljs av att rektorn kallar berörd lärare till samtal om ärendet. Rektorn fattar sedan beslut om huruvida åtgärdsprogram ska skrivas eller om det bedöms kunna hanteras inom ramen för anpassning av undervisningen. Om beslutet är att åtgärdsprogram ska utarbetas får läraren uppdrag att tillsammans med vårdnadshavare och elev formulera åtgärdsprogrammet. Rektorn fattar därefter beslutet. I de fall åtgärdsprogram inte ska utarbetas fattar dock rektor inget formellt beslut, vilket leder till att vårdnadshavare inte ges möjlighet att överklaga beslutet.

Dokumentstudier visar att det i åtgärdsprogrammen framgår vilka insatser som ska sättas in och vem som är ansvarig för dem. Av tillsynen framgår dock att det är bristfälligt beskrivet eller saknas helt skrivningar om hur och när uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogrammen ska göras. Det framgår också av intervju med rektorn att det inte finns rutiner för hur skolenheten ska ha överblick över att uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogrammen verkligen görs.

Enligt Skolinspektionen medför detta en risk att åtgärdsprogram inte utvärderas och att elever därmed riskerar att inte få det stöd de har rätt till, samt att erfarenheter inte tas tillvara av skolenheten för framtida åtgärdsprogram.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att elevhälsan inte medverkar i utredningarna om elevers behov av särskilt stöd som det är avsett. Rektorn dokumenterar inte beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram. Vidare finns det brister i uppföljning och utvärdering av åtgärdsprogrammen. Huvudmannen föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

3 kap. 8–9 §§ skollagen

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Huvudmannen måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Huvudmannen ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning och utveckling av utbildningen på huvudmannanivå.
- Rektorn ska bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete på skolenheten, och detta ska dokumenteras.

- Kvalitetsarbetet ska genomföras under medverkan av lärare och övrig personal.

Motivering

Enligt skollagen ska varje huvudman inom skolväsendet på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. Rektorn ansvarar för att det, under medverkan av bland annat lärare och elever, bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete på skolenhetsnivå. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och andra föreskrifter uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras. Enligt läroplanen har rektorn som pedagogisk ledare för skolenheten och som chef för lärarna och övrig personal i skolenheten ett ansvar för skolenhetens resultat.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98) med kommentarer om systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet framgår bland annat att rektorn bör se till att dokumentationen av kvalitetsarbetet är tillräcklig för att ligga till grund för analyser och beslut på enhetsnivå om prioriteringar av utvecklingssatser. Vidare bör rektorn skapa rutiner och former för dokumentation som är effektiva och ändamålsenliga för enhetens kvalitetsarbete samt sträva efter att dokumentationen ger en samlad bild av utbildningens kvalitet. Det är angeläget att rektorn ser till att den dokumentation som personalen gör i olika delar av kvalitetsarbetet systematiseras och sammanställs så att den går att analysera. Personal, elever och vårdnadshavare behöver en samlad bild av verksamhetens resultat, måluppfyllelse och kvalitetsarbete för att ha möjlighet att vara delaktiga, göra val och påverka utbildningens utveckling.

Av intervjuer med lärare, elevhälsa och rektorn framgår att rektorn har god kännedom om det dagliga arbetet och att de på skolan har "bra koll på barnen". Lärare arbetar med lokala pedagogiska planeringar för undervisningen som löpande redovisas till rektor, en del utvärderingar och resultat från exempelvis nationella prov redovisas också. Lärarna menar att de funderar över vad som kan bli bättre och försöker hitta aktiviteter för att jobba med det. Däremot är det ofta som dessa aktiviteter eller insatser inte följs upp, utvärderas och analyseras. Det framgår av intervjuer med lärare och rektorn att de inte gemensamt analyserar skolenhetens resultat på en övergripande nivå. Samtidigt framgår av tillsynen att det görs olika aktiviteter som är en naturlig del av ett systematiskt kvalitetsarbete. Till exempel framgår av intervju med rektorn de årligen genomför enkäter och intervjuer med elever om hur de upplever skolan och fritidshemmet. Vidare brister det också i dokumentationen för den analys som faktiskt görs. Till exempel har skolenhetens Likabehandlingsplan uppdaterats men det framgår inte i dokumentet vilken effekt insatserna haft för föregående läsårs prioriterade områden, och på vilket sätt det påverkat de nya prioriterade områdena för läsåret 2013/2014. Av intervju med rektorn och huvudmannen framgår att de är medvetna om bristerna och har påbörjat arbetet med att komma tillrätta med dem.

Enligt Skolinspektionen måste rektorn tydligare involvera hela personalen i det övergripande kvalitetsarbetet, för att möjliggöra delaktighet och använda personalens erfarenheter och kompetens till att förbättra den undervisning eleverna får.

Av tillsynen framgår att rektorn regelbundet redovisar till skolenhetens styrelse i aktuella frågor. Huvudmannen efterfrågar dock inte på ett systematiskt sätt underlag från

skolan och fritidshemsverksamheten i tillräcklig omfattning för att kunna bedriva ett kvalitetsarbete på huvudmannanivå. Skolinspektionen vill framhålla huvudmannens ansvar för skolenhetens resultat och vikten av att huvudmannen säkerställer att man har tillräckligt underlag för att kunna systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen i grundskolan och fritidshemmet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att det finns brister i det systematiska kvalitetsarbetet avseende uppföljning, utvärdering och analys av insatta åtgärder, prioriterade resurser och resultat, samt dokumentationen av detta. Huvudmannen föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

4 kap. 3-6 §§ skollagen

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 2.8 Rektorns ansvar

Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro

Bedömning

Huvudmannen måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro.

- Elevhälsan ska arbeta förebyggande och hälsofrämjande, och stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål.
- Elevhälsan ska omfatta tillräckliga psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser.

Motivering

Av skollagen framgår att för eleverna i förskoleklassen och grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

Enligt Skolinspektionen innebär detta att eleverna ska ha tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator, samt personal som kan tillgodose elevernas behov av specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska ha en tydligare roll i samband med utredning av elevers behov av särskilt stöd. Grundregeln är att rektorn har ett ansvar för att samråda med elevhälsan när en elev är i behov av särskilt stöd. Undantagsvis kan rektorn avstå från samrådet där det är uppenbart obehövligt. I många fall när en elev riskerar att inte nå målen är det specialpedagogisk kompetens som behövs vid kartläggning och utredning av elevens behov. Vidare framhålls i skollagen elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete. En bredd i elevhälsans kompetens krävs för de mer generellt inriktade uppgifterna som rör elevernas arbetsmiljö, skolenhetens värdegrund som till exempel arbetet mot kränkande behandling, livsstilsrelaterad ohälsa, jämställdhet, etc. Elevhälsan har också ett särskilt ansvar för att bevaka att skolenheten bidrar till att skapa goda och trygga uppväxtvillkor. En väl fungerande elevhälsa förut-

sätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper i skolenheten. Huvudmannen avgör omfattning och inriktning på personalens sammansättning och vilken kompetens som ska finnas utifrån lokala behov och förutsättningar. Enligt läroplanen har rektorn ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver.

På Forsviks Friskola finns en skolsköterska anställd på deltid. Av intervju med rektorn och skolsköterskan framgår att skolsköterskan är den enda regelbundna elevhälsorensursen. Det framgår att skolsköterskan även till delar sköter arbetsuppgifter som normalt ankommer på en kurator, exempelvis har hon kurativa samtal med elever. Huvudmannen har avropsavtal för läkare. Detta finns även för kurator och specialpedagog, men dessa används endast för mer omfattande utredningar. Det finns inte en samlad elevhälsokompetens som rektor samråder med vid utredning om en elev är i behov av särskilt stöd (Se bedömning under området särskilt stöd).

Skolinspektionen framhåller huvudmannens ansvar att säkerställa elevhälsans omfattning och kompetens, samt rektorns ansvar att elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det stöd de behöver även i det löpande arbetet och inte bara som punktsatser vid mer omfattande utredningar. Exempelvis är det i många fall när en elev riskerar att inte nå målen specialpedagogisk kompetens som behövs vid kartläggning och utredning av elevens behov.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att eleverna inte har tillräcklig tillgång till adekvat elevhälsa och att elevhälsan inte arbetar tillräckligt förebyggande och hälsofrämjande, och för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. Huvudmannen föreläggs att åtgärda bristerna.

Författning

2 kap. 25 § skollagen

Lgr 11, 2.8 rektorns ansvar

I ärendets slutliga handläggning har deltagit enhetscheferna Allan Westerdahl och Gunnar Olausson, utredare Sofia Lindstrand och undervisningsråd Ewa Hallberg.

På Skolinspektionens vägnar

Agneta Sandén
Avdelningschef

Christian Magnusson
Utredare/Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla verksamheter och hos alla huvudmän. Tillsynen fokuserar på faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevers möjligheter att nå målen för verksamheten. Tillsynen inriktas mot tre huvudområden: Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt. För enskilda huvudmän granskas även huvudmannaskap och godkännande.

Tillsynen av förskola, fritidshem och vuxenutbildning i en kommun är inriktad på hur kommunen tar sitt ansvar för verksamheten. I de fall fritidshem finns vid fristående skolor ingår de i tillsynen av skolenheten. Förskolor som drivs av enskilda huvudmän har fått sitt tillstånd av kommunen och det är därmed kommunen som har ansvaret för tillsyn av dessa.

Alla skolenheter besöks vid tillsynen. Vid den tredjedel av skolorna där Skolinspektionen bedömer att det är lägre risk för problem och brister granskas färre delområden och besöken görs under en halv dag. Övriga skolenheter granskas inom samtliga bedömningspunkter och under flera dagar.

Tillsynen grundar sig på dokument som exempelvis plan mot kränkande behandling, kunskapsresultat och annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, besök i skolenheter och intervjuer. Oavsett tillsynsform ger Skolinspektionens granskning inte någon heltäckande bild av verksamheten utan ska ses som en bild vid det aktuella granskningstillfället inom de områden som ingår i tillsynen.

Efter tillsynen redovisas Skolinspektionens bedömningar i ett beslut. Redovisningen görs i form av avvikelserapportering vilket innebär att det endast är de bedömningspunkter där det förekommer brister som beskrivs i beslutet. För kommuner bedöms även ansvarstagandet som helhet för den utbildning kommunen bedriver. Innan ett beslut fastställs ges alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

I de fall Skolinspektionen funnit brister har huvudmannen ansvar för att komma tillrätta med bristerna. Huvudmannen ska också redovisa de åtgärder som har vidtagits i för att åtgärda bristerna. För att följa upp huvudmännens arbete kan flera besök eller andra kontakter bli aktuella då Skolinspektionen också vill se effekter av de åtgärder som vidtas.

Mera information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats www.skolinspektionen.se under fliken Inspektion.